

**Universitatea Ovidius Constanța**  
**Școala doctorală de Studii Umaniste**  
**Domeniul: Filologie**

**Receptarea operei lui Mateiu I. Caragiale**  
**-narațiuni critice și reficționalizări**

**Coordonator:**

**Prof.univ. dr. Angelo Mitchievici**

**Doctorand:**

**Trandafirescu Clarisa**

**Constanța**  
**2020**

## Cuprins

### Argument

#### Capitolul I : Lectorul –un concept inoperant?

- .1. Teoriile receptării – o schimbare (bine temperată) de paradigmă
  - 1. 2. De la *reader-oriented criticism* la *empirical studies*
  - 1. 3. Figuri lectoriale în critica românească
  - 1.4. Ficționalizarea discursului critic

#### Capitolul II : Narațiuni critice cu pretext matein

- 2.1. Gestualitatea critică- între narativ și argumentativ
- 2.2. Strategii admirative
  - 2.2.1. Cum se naște un cult la cafenea
  - 2.2.2. De la lectura admirativă la narațiunea critică (Ion Barbu)
- 2. 3. Defăimări providențiale
  - 2.3.1. Lupta cu inefabilul matein (Șerban Cioculescu)
  - 2.3.2. Detractorul și admiratorul în tranșeele criticii (Nestor Ignat vs A.E. Baconsky)
  - 2.3.3. Rebeliuni, măști de fiere și o carte *prost scrisă* (Mircea Mihăieș)
- 2.4. Foiletonistică și necrologuri
  - 2.4.1 Schița nomenclatorului critic cu aplicații mateine
  - 2.4.2. Capcanele eredității literare
  - 2.4.3 A fi sau a nu fi romancier–un liric în bătaia pentru roman

#### Capitolul III : Monografi, hermeneuți, ocultiști

- 3.1. Discursul comemorativ
- 3.2. Prima monografie (T. Vârgolici)
- 3.3. Mitologii personale și hățișuri terminologice (Ovidiu Cotruș)
- 3.4. Lectorul meloman (Matei Călinescu)
- 3.5.Un arheolog al *ruinelor psihice mateine* (Ion Vianu)
- 3.6. Alchimistul și racilele cavalerului (Vasile Lovinescu)

### 3.7. Poetica tainei (Ovid S. Crohmălniceanu, N.Manolescu)

## **Capitolul IV – Detectivistică și vânătoare de influențe**

- 4.1. Istoria literară ca punere în intrigă
- 4.2. Un ochi al estetului pentru spectroscopiile mateine (Angelo Mitchievici)
- 4.3. Vizionarul pedant al balcanismului (Mircea Muthu)
- 4.4. Lecturi caragialiene ale operei mateine
- 4.5. Petice sub lupă

## **Capitolul V : Pastișe, continuări și transpoziții**

- 5.1. Resuscitarea idiolectului matein
- 5.2. Ion Barbu-fiul pierdut și pastișor
- 5.3. Un idiolect și mai multe variațiuni
  - 5.3.1. Radu Albala
  - 5.3.2. Eugen Bălan
  - 5.3.3. Alexandru George
- 5.4. “Craii și morții” – fatalitatea succesoratului (Dan Stanca)
  - 5.4.1. Vag diagnostic al unei obsesii
  - 5.4.2. Rumoarea transtextualității
  - 5.4.3. Riscurile (aproape) fatale ale descendentei
- 5.5. Autorul-personaj: Matei Carra sau moșierul temperamental? (Isidore Isou, Mircea Nedelciu)

## **Capitolul VI: Ficțiunea biografică în manieră iovaniană**

- 6. 1. Nemulțumiri de atipic arhivar
- 6.2. Remedii ficționale pentru lacune factuale
- 6.3. Jurnal apocrif sau cum să renunți la autorlăc
- 6.4. Apărarea lui Mateiu - de la exordiu la bioficțiune

## **Concluzii**

## **Bibliografie**

**Cuvinte-cheie :** narațiune critică, proiect creator, argumentativ, narativ, hipertextualitate, bioficțiune.

## Rezumat

Receptarea critică a operei lui Mateiu I. Caragiale este o amplă istorie, presărată cu puseuri detractoare, orbiri admirative, cu ritualuri de cafenea și argumentări subterane, cu pastișe îndatorate și rescrieri paricide, sublime apocrife și generoase bioficțiuni. Ce o face să fie astfel? Răspunsul nu mai trebuie căutat, credem, în culisele operei, deja suprapopulate cu tentative interpretative ce depășesc cantitativ nobila subțirime a volumelor mateine. El trebuie urmărit tocmai în această proliferare a lecturilor, cu demontarea simultană a mecanismelor discursului critic, a cărei poetică nu pare să preocupe decisiv comunitatea interpretativă românească.

Situându-ne demersul analitic în zona contaminărilor intra și intertextuale, întâlnirea dintre argumentativ și narativ a devenit vizibilă în cadrul receptării operei mateine. Am considerat că, înainte de a deveni discurs, privirea critică are la bază un act receptiv reiterat, o stadialitate în care se regăsesc diverse paliere ale imaginarului (al criticului, al autorului analizat), dar și o gestualitate hermeneutică transferată ulterior unor structuri explicative, informate la rândul lor de proiectul creator al criticului, dar și de dinamica unei comunități interpretative.

**În primul capitol**, am plecat de la corpusul conceptual oferit de teoriile receptării și de direcția *reader-response criticism*, în speranța că ele ar putea oferi recuzita metodologică necesară pentru a transforma lectura și lectorul în concepte operante de analiză. Din păcate, schimbarea de paradigmă s-a dovedit mai degrabă o repunere în joc a unor direcții existente, din imposibilitatea depășirii dihotomiei text-cititor, atât de către mișcarea academică de la Konstanz, cât și de către direcția americană. Relectura textelor fundamentale ale lui Hans Robert Jauss și Wolfgang Iser a dezvăluit evitarea concomitentă a subiectivismului de ordin psihologic și a obiectivismului istoriei literare, precum și generarea unor modele diferite pentru soluționarea aceluiași impas: imobilizarea relației text-cititor într-un abstracționism care să-i ofere validitate, combinat cu o doză de imprevizibil care să-i insuflă vitalitate. Cu toate acestea, recuperarea corpusului teoretic menționat își menține necesitatea în analiza discursului critic românesc, ca

etapă speculară, autoreflexivă, esențială în demersul de sondare a presupuzițiilor și a recurențelor lectoriale recuperate din articolele, recenziile, studiile și monografiile dedicate lui Mateiu I. Caragiale. Deși interesul pentru figura cititorului este prezentă în studii precum cel al lui Matei Călinescu sau al lui Iulian Costache, abordarea discursului critic ca depozitar al unor idiosincrasii lectoriale ce ajung să contureze un istoric al receptării, nu a constituit încă obiectul unei abordări la intersecția narativului cu argumentativul, precum cea de față.

**În capitolul al doilea**, am remediat disconfortul metodologic în primul rând prin acceptarea eterogenității discursului critic și apoi prin asumarea, oricât de riscantă, a unui anumit tip de ficționalizare, specific acestuia. Eventualele obiecții, fundamentate pe tradiția statutului nonficțional, pendulând între eseistică și rigoare științifică, al criticii, le-am contracarat din direcția cercetărilor autohtone ale Mihaelei Ursa sau Andrei Terian, sau cele ale lui Paul de Man și Florian Pennanech, care s-au apropiat de terenul alunecos al unei critici a criticii, așezând-o în proximitatea lecturii textului literar. Pe de altă parte, receptarea operei mateine s-a plasat de la început sub semnul unui cod al admirației necondiționate, care a oferit criticii subterfugiul unei contaminări recurente de idiolectul autorului, dar și al unei alunecări constante în figural, situat uneori chiar la nivelul configurației discursive. În același timp, imaginarul speculativ al criticii, exprimat într-o gestualitate complexă, analizată de Jean Starobinski, l-am asociat unei stratificări discursive ce permite întâlnirea strategiilor argumentative cu tiparele narative.

Atunci când instanța critică plasează argumentarea într-o ordine narativă, bazată pe un contract al căutării cunoașterii, ea devine instanță narativă ce manipulează un fir epic al anulării, prin „eroism” hermeneutic, al unui deficit de transparență al operei, care trebuie remediat. Relatând povestea întâlnirii cu opera și autorul, această instanță este mânată de aspirația către înțelegere, revelație, ordonare, într-o narațiune în care celălalt devine deseori adjuvant sau opozant. Intenționalitatea auctorială de tip ameliorativ, recuperator, chiar soteriologic în raport cu obiectul analizei este integrată unei structuri argumentative care-i furnizează forța persuasivă a unei “lovituri de teatru academice”, cum o numește Umberto Eco. Dacă tiparul argumentativ ne-a permis astfel analiza prezumțiilor discursive, cel narativ a dezvăluit diversele contaminări între proiectul creator al criticului și cel al autorului.

Am descoperit astfel, la baza cultului matein fondat de Ion Barbu, atât o ritualitate plasată în plan existential de către admiratori (dramatizări de cafea, recitări, reconstituirea geografiei ficționale), cât și un anumit tip de relectură fascinantă, ce mizează pe o retorică afectivă

cu nuanțe soteriologice, o recuzită figurală și topoi ai calității care valorifică singularul, atipicul, excentricul. La pol opus, lectura detractoare rezultă probabil dintr-o asimetrie relațională data de neregăsirea conținutului fantasmatic așteptat de instanța critică în operă, generând o retorică a blamării, cum este cea cultivată de Șerban Cioculescu. Am analizat articularea concepției autorului despre critica axiologică, unealtă redutabilă în lupta cu inefabilul matein, precum și ierarhia abstractă asumată de acesta (în sfera nobleții, a snobismului, a ideii de dinastie literară) ca fundament al refuzului polarității ce-i traversează gestualitatea critică purificatoare, intransigentă. Bazându-și argumentarea pe legătura de coexistență dintre act și esență, criticul listează carențe și excentricități mateine, care fac imposibilă restaurarea unei omogenități a tabloului familial.

Un alt tip de discurs detractor, cel al lui Mircea Mihăieș a fost demontat în relația cu o colecție de măști critice pe care autorul o etalează în studiile sale, conform unei poetici a narațiunii critice care trece de la gestică oglinzirii obstinate, lucide în scrisul celui alt pentru a-i surprinde urmele proiectului interior, până la rescrierea acestei divinații forțate într-un alt limbaj, ce reunește vocea analistului cu vocea autorului analizat. În exercitarea rebeliunii demitizante, detractorul se raportează nu atât la opera mateină, cât la studiile care au însoțit-o, ticsind-o cu argumente ale autorității, precum și la eșecul de a reda tonalitatea operei altfel decât ca instanță antagonistă.

Practicând însă o lectură în oglindă a discursului detractor reprezentat de Nestor Ignat și a celui admirativ reprezentat de Anatol E. Baconsky, am observant că argumentația ascunsă dezvăluie inedite contaminări și excese interpretative. Critica realist-socialistă, bazată pe purificarea progresistă a elementelor reacționare, întâlnește discursul saturat de metafore vizuale al admiratorului, ce comunică subteran rezonanța cu propriile tipare spirituale. Ca alunecare involuntară, fascinația lectorială apare și în discursul detractor, fiind prompt reprimată în acord cu argumente plasate într-o *forma mentis* a criticului blamat- considerată reacționară- și nu în opera adusă în discuție.

Tentativa de a reconstitui un grad zero al receptării inițiale a presupus în **partea a doua a celui de-al doilea capitol**, o cartografiere a foiletonisticii interbelice. Așa-zisele jaloane ale hermeneuticii mateine, cum le numește Barbu Cioculescu, sunt fixate în această perioadă, de la romanul familial construit de critică pe baza unor teorii ale eredității, până la statutul incert de

romancier al autorului, așa cum ulterior, discursul comemorativ, bazat pe poetica relecturii a oferit coordonatele analizei scriiturii artistice.

Foiletonismul interbelic a oferit un nomenclator critic configurat chiar în contactul cu o producție literară prodigioasă, care trebuia evaluată rapid și eficient, ajungându-se astfel la varianta risipirii metodei în însăși practica redactării textelor despre diverse apariții editoriale. E vorba de o situație paradoxală, mizând pe antidogmatism și refuz al oricăror categorii aplicate metodic studiului textual, dar aspirând în același timp la precizia fotografică a fixării scriitorilor într-o familie spirituală, după modelul sainte-beauvian. Una din cele mai tumultuoase intrigi apărute în această perioadă, generatoare de narațiuni critice până în prezent (și probabil indestructibilă, ca șablon critic) este cea a reconstituirii romanului familial al lui Mateiu I. Caragiale, prin fixarea cu exactitate doctorală a aservirilor și eschivărilor în fața eredității. Scriitorul în curs de validare, marcat de obligația succesorală a clanului artistic caragialian, a fost supus judecății inchizitoriale (Pompiliu Constantinescu) dar și extras din arborele genealogic opresiv și așezat în familia spirituală a decadențelor sfârșitului de secol al XIX-lea (Vladimir Streinu). De asemenea, codul de lectură romanesacă al epocii s-a reflectat în măsurarea coeficientului de epicitate al *Crailor de Curtea-Veche*, proces soldat cu listarea viciilor construcției narative, sub presiunea modelului prozei realiste, în ciuda evidentei familiarizării a criticilor cu evoluția genului în literatura occidentală (Mihail Sebastian). Refuzându-i statutul de romancier, discursul critic se va îndrepta treptat, pe filiera unei muzicalități specifice scriiturii mateine, către statutul oximoronic de prozator liric.

Discursul comemorativ, bazat pe o poetică a relecturii și a promovării operei mateine pentru noi categorii de public, eludează aspectul contextual al producerii acesteia, proiectând-o într-o zonă a esențelor (N. Steinhardt) sau descoperind coordonatele stilisticii scriitorului (Oscar Lemnaru, Paul Lăzărescu). După reeditarea din 1957 și redeschiderea problematicei încadrării estetice a prozei, dar și a completării portretului scriitorului în 1966, mecanismele de utilizarea a operei de către narațiunile critice s-au rafinat, transformându-se în viziuni totalizatoare, prin vocația exhaustivă a monografiilor.

Apariția studiilor mai ample, începând cu 1970, a permis în **capitolul al treilea** analiza culiselor discursului critic, de la lecturile ce generează intertexte, la studiile teoretice care predetermină gestualitatea hermeneutică. Urmele acelei lecturi asociative, idiosincratice, care fracturează uneori eroismul dogmatic al lecturii reflexive se pot manifesta ca mărci discursive ale

dinamicii *blindness-insight* (orbire-viziune) teroretizate de Paul de Man, deseori printr-o reconstrucție a argumentării în planul figuralului.

Primul studiu mai amplu, cel al lui Teodor Vârgolici din 1964, își propune ordonarea compartimentelor operei, dozarea pentru cititor a influențelor și a originalității, identificarea surselor și a intenționalității auctoriale, evitând forarea hermeneutică sau ambiguitățile în conturarea portretului scriitorului. Asumându-și influența fenomenologiei, a structuralismului genetic și a psihanalizei, Ovidiu Cotruș pune la baza amplei monografii din 1977 dialogismul hermeneutic ce presupune a răspunde la solicitările operei, a te lăsa purtat de caracterul de ficțiune memorialistică al textelor mateine. Acest caracter nu este însă un dat al textului, ci reprezintă ipoteza de lectură, viziunea anticipativă ce stă la baza identificării mitologiei personale a scriitorului. Imaginea blocajului critic în refacerea cercului hermeneutic, surprinsă de Ovidiu Cotruș, este asociată întâlnirii cu organicitatea operei subminată de inconsecvențe, excese sau goluri informaționale, ajungând să fie definită mai târziu, eufemistic, ca poetică a tainei. Aici, în această camuflare, nespus, ambiguitate sau gol constitutiv, cum l-ar numi W. Iser, critica își validează narațiunile admirative, detractoare sau doar explicative, ajungând inevitabil la nevoia compulsivă de a umple această absență cu o coerență oarecare, cu un sens.

Filoanele care hrănesc adeziunea lui Matei Călinescu la cultul matein sunt, dincolo de nevoia de subversiune din anii '50, istoria personală, poeticitatea prozei mateine care întâlnește auzul rafinat al criticului-meloman, dar și ambivalența scriitorului în relația cu propria cultură. Discursul critic devine autoreflexiv, datorită altoirii sale pe teoria relecturii, arogându-și în același timp modestia unui itinerariu interpretative solipsisit, presărat cu forări paratextuale și intertextuale extinse. Privirea admirativă a lectorului, dispusă la o gestualitate compensatorie în raport cu insuficiențele epice ale *Crailor...*, folosește o lupă alephică pentru a plonja într-un portativ intertextual ce asigură deschiderile necesare micronarațiunilor conținute de romanul-cult. "Geamănul" său spiritual, Ion Vianu va invita spectrul matein pe o imagainară canapea psihanalitică pentru a desluși tocmai sensul datelor existențiale ce au stat la baza ficțiunilor sale. Argumentarea se construiește simultan pe două paliere, cel narativ –care mizează pe o intrigă erotica avându-l în centru pe tatăl scriitorului- și cel psihiatric, aservit preciziei terminologice, la rândul ei problematizate în termenii unei stilistici a interpretării psihanalitice.



Ion Vianu investighează, de asemenea și mecanismul regresiei nostalgice care însoțește receptarea laudativă a operei, vizibil în perioadele represive, precum și estetismul extrem, prizat tocmai ca formă de rezistență mentală în perioada comunistă.

Dacă monografiile pornesc în general de la dezideratul unei totalități obținute prin metodologii funcționale în comunitatea interpretativă, demersul lui Vasile Lovinescu pare să încalce fruntariile hermeneuticii literare, pentru aș vedea confirmată vasta cultură esoterică. Analiza studiului său din 1981 a scos însă la iveală conformarea autorului la o miză extraliterară, vizând portretul alchimic al lui Mateiu I. Caragiale și dispunerea componentelor acestuia în athanorul operei. Narațiunea esoterică presupune confruntarea dintre instanța care deține inițierea și o alta cu statut ambiguu, ce trece de la ipostaza de alchimist aspirant, la cea de alchimist ratat, de cavaler-mason și în final de mut deținător al secretelor. Vasile Lovinescu este interesat de soteriologia mateină, nu de construcția epică sau de stilistica aferentă, de aceea cultivarea extensivă a raționamentului analogic – care l-a propulsat către hinduism, mitologie greacă, masonerie, iconografie – a dus către o receptare limitată și tendențioasă a studiului său.

Așa-zisa poetică a tainei, hrănită copios de toate direcțiile exegetice, își găsește în Ovid S. Crohmălniceanu un analist din perspectiva spitzeriană, care caută etimonul spiritual în planeitate și opacizare, ca mărci ale scriiturii mateine. Preluarea descărnată a metodei lui Leo Spitzer – care-și propusese abordarea devierii stilistice ca simptom de analizat în raport cu anumite constructe mentalitate, cu spiritual epocii etc – se asociază cu o argumentare figurală în care coexistă natura criptică și cea mistificatoare a acestei scriituri. Autorul ajunge, ca și Ovidiu Cotruș, la o barieră a inconsistenței ascunse de această taină, a curențelor care nu pot fi asumate de discursul critic și duc la acumularea tarelor în ograda autorului analizat. Nicolae Manolescu plasează și el taina în domeniul orizontalității, asociind argumentativ paradigma prozei simboliste, decadente cu tipul corintic al romanului, produs al propriei narațiuni critice.

Pe de altă parte, figura mateină se regăsește și în tentația criticii de a o supune unei imersiuni uneori forțate în diverse taxonomii, această tentație fiind cu atât mai pregnantă cu cât autorul refuzase în epocă afilierea la grupări sau curente literare, iar hibriditatea operei continuă să refuze o arondare definitivă. Dimensiunea narativă a discursului critic a fost analizată în **capitolul al patrulea** din două direcții. Prima este cea a introducerii operei mateine în structurile epice ale istoriei literare identificate de David Perkins, prin asocierea ei cu taxonomia figurală de care se folosește aceasta, dezvăluită de J. Hillis Miller sau L. Bessermann. În acest caz, preferința

pentru tropii incluzivi, precum balcanismul și decadentismul, cu o articulare mai laxă din punct de vedere cronologic și teoretic, a fost justificată fie din unghiul intertextului vizual decadent (Angelo Mitchievici), fie din cel al răscumpărării estetice balcaniste (Mircea Muthu) sau prin redimensionarea tematistă a demersului comparatist (Iulian Boldea). Am decompus tot aici mecanismul investigațiilor detectiviste, ce au urmat fie o simbolistică a detaliului (Ion Vartic), fie o introducere a acestuia în mașinăria deductivă (Cosmin Ciotloș).

O formă a receptării operei mateine, ce nu a beneficiat încă de o atenție fructuoasă, este reprezentată de practicile hipertextuale bazate, în viziunea lui Gérard Genette, pe două mari procedee: imitația și transformarea. Am analizat în **capitolul al cincilea** formele derivate - pastișa, transpoziția, rescrierea, continuarea - ca resuscitări ale idiolectului matein cu mize diverse. Ne-am întrebat dacă imitatorii apără cauza propriului proiect creator sau pe cea a autorului imitat, dacă puseul admirativ, obsesia completitudinii sau cea a propulsării propriilor abilități stilistice reprezintă factorii care stau la baza textelor lui Ion Barbu, Radu Albala, Eugen Bălan, Alexandru George, Dan Stanca. Relația dintre hipotext (*Craii de Curtea-Veche*, *Sub pecetea tainei*) și hipertext (pastișa epistolară, continuările la *Sub pecetea tainei*, rescrierea romanească) am abordat-o atât prin grila oferită de Gérard Genette în *Palimpsests*, cât și pornind de la sugestiile lui Pierre Bayard referitoare la operele ratate, la problematizarea conceptului de stil de către Antoine Compagnon sau de la alte studii axate pe poetica rescrierii și a parodiei. Însă principiul coordonator a fost lectura în dialog a textelor, urmărind constantele proiectelor creatoare ale autorilor analizați, asumându-ne deriva imprevizibilă pe care Paul Cornea o situa la baza acestor proiecte. Am considerat că astfel putem întrezări relația inedită ce se instituie între stereotipia necesară a oricărei scriituri, saturarea stilistică și chiar trivializarea mecanismului textual matein în hipertexte, precum și mizele ambivalente ale succesoratului.

. Împărtășindu-se din idiolectul matein, Radu Albala împrumută uneori până la saturare, excedentul asemănării ducând ulterior la nevoia unei epurări de mateism, printr-o inevitabilă anxietate a influenței. Între imitare și transformare granița se estompează, prin inserarea recuzitei povestirilor lui Albala în decorul matein sau prin asezonarea acestora cu citate, mottouri și preferințe lexicale ale autorului admirat. Pe de altă parte, Eugen Bălan realizează, sub aparența unei continuări la *Sub pecetea tainei*, o transpoziție în care infidelitatea stilistică se combină cu o augmentare a universului diegetic mateine, oferind coerență și motivare istorisirii despre dispariția lui Gogu Nicolau, readucând în joc mărci ale idiolectului din singurul roman publicat

de scriitor. Pentru Alexandru George, calitatea prozei scurte de a executa o breșă în conformismul structural al autorului, dezvăluind o fantezie narativă nebănuită, este certificate de momentul reeditării debutului în 1998, dar și de exercițiul remeditor din anul următor, cu textul *matein*, tocmai prin suplinirea insuficienței invenții epice a scriitorului. Miza continuării este astfel una dublă, pe de o parte exhibarea inventivității și ameliorarea carențelor *mateine*, iar pe de altă parte polemizarea cu critica literară nefavorabilă lui Al. George (cu tribulațiile povestite în confesiuni) și ostilă lui Mateiu I. Caragiale.

Asumându-și statutul de autor-interpret, Dan Stanca receptează lumea *mateină* din două direcții: în cheie lovinesciană, ca decriptare cu funcție transmutatorie și ca șansă a capitalizării unui success la nivelul comunității interpretative, prin contaminare cu scriitura-fetiș. Autorul îi împrumută naratorului din *Craii și morții* vocea unui profet damnat care, marcat de ciclicități, recurențe și simbolistică religioasă, regresează la momentul nașterii figurii mitice a cavalerilor, imaginându-i apoi stadiile de implacabilă degradare, trecând-o apoi prin ficționalizarea *mateină* (redată și ca aluzie, *pastișă*, *metatext*), contextualizând-o în propriul roman pentru a o îngheța în final în formula unei hieroglife cu descriptor incert. Însă, sub pretextul manevrării palierului esoteric al operei *mateine*, Dan Stanca ajunge să-l decripteze scholastic, să-l semnalizeze copios, să fractureze taina care-l întreține.

Dar poate cazul cel mai incitant, abordat în **capitolul al șaselea**, este cel al prolificității lui Ion Iovan, care se raportează la universul existențial *matein* într-o formulă textuală ce trece de la eseu biografic la jurnalul apocrif și apoi la bioficțiune. În absența unei afinități viscereale, ca la Ion Barbu, ce l-ar fi putut propulsa pe poetul și prozatorul experimentalist, interesat de subminarea epicului, să-și asume masca ficțională a unui scriitor reacționar, arhaizant, nostalgic? Am pornit de la identificarea articulațiilor travaliului creator, la intersecția dezideratelor exprimate în interviuri, la strategiile narrative și teritoriile tematice problematizate în romanele sale și, mai ales, am insistat asupra narativizării sub ochii cititorului a elementelor factuale sau ficționale culese din parcimoniosul domeniu *matein*. Am descoperit că întâlnirea scriitorului cu spiritul *matein* a reprezentat oferta unei întregiri a propriului proiect creator, conturat în scrierile anterioare printr-o abordare în răspăr a romanescului și o permanentă pendulare între consolidare și demolare ludică a edificiilor ficționale. Utilizând o tehnică a juxtapunerii sau a aglutinării, Iovan permite registrelor stilistice să coexiste, instituind între ele analogii accesibile lectorului competent, făcând trecerea de la argumentativ la narativ chiar sub ochii acestuia. În ficțiunea

biografică, tabelul cronologic e abandonat cursivității românești, întrerupte de cuvinte-cheie, date sau interogații retorice boldate, pentru a menține cititorului o plasă salvatoare. De asemenea, autoreferențialitatea - aflată sub umbrela jurnalului apocrif - trece prin conectarea detaliilor în sensul circularității și al frecvenței leitmotivelor, în planul viziunii românești, depășind fragmentarismul specific scriiturii diariste. Imperativul umanizării chipului matein, păstrat atâta vreme sub masca impenetrabilității de către cei care l-au perceput de pe trotuarul celălalt, întâlnește tentația ludicului, așa cum receptarea operei a fost marcată de obsesiile remedierii, compensării, decriptării tainei sau arondării ei unor paradigme estetice sau influențe modelatoare.

Narațiunile critice și-au jucat propriile mize teoretice în această poveste a receptării, propulsându-și instrumentarul analitic și persuasiv într-o eroică tentativă hermeneutică, care le-a dezvăluit vulnerabilitățile, excesele, ancorările în alte istorii creatoare, bucățile de partitură mateină care s-au integrat compliante în reficționalizări.